

Още с началото на „Студената война“ съветската империя и нейните сателити в Централна и Източна Европа, сред които и България, са изолирани от Запада от неговите технологични завоевания. За да догонва развитите западни демокрации в КГБ на СССР е създадено специално управление „Т“ (техническо), чиято цел е „придобиването“/кражбата на западни технологии в различни области от живота, военно-промишления комплекс, икономиката.

Почти 90 процента от целите на това управление на КГБ са насочени към технологиите на Главния противник – САЩ. По оценки на ЦРУ в икономическия шпионаж са ангажирани стотици служители, голяма част от тях само за превеждане на „придобитата“ по разузнавателен път техническа документация. КГБ постига много по-големи успехи в кражбата на технологии отколкото във външнополитическото разузнаване.

По-малкият „брат“ на КГБ – Държавна сигурност не изостава от тази тенденция в шпионажа и през 1964 г. в Първо управление на ДС е сформиран отдел 07 – „Научно-техническо разузнаване“. 16 години по-късно по прераства в самостоятелно управление „Научно-техническо разузнаване“ (УНТР) в рамките на Първо главно управление на ДС.

Една от задачите, които се поставят от Политбюро на ЦК на БКП на разузнаването още през първата половина на 60-те години е „придобиване на научно-технически

Написано от Христо Христов
Неделя, 29 Юни 2014 09:28

информации, имащи практическо значение преди всичко за народното стопанство на НРБ и социалистическите страни – членки на СИВ; придобиване на информация по теоретически въпроси на науката и техниката и образци и данни за новите открития на капиталистическите страни във военнотехническата област“. Нещо, с което комунистите и ДС винаги са се гордели.

Управлението на БКП в периода 1944-1989 г. хронично изпитва значителни проблеми в технологичната база на своята планова икономика и главната задача на научно-техническото разузнаване е да навакхва онова, което българските учени и държавни предприятия не могат да осигурят с кражби на западни технологии, преодолявайки, ограниченията, наложени от Запада чрез специален комитет, известен като КОКОМ.

За дейността на българското НТР се разказват какви ли не митове и легенди. Например, случаи един от най-често даваните действителни примери е как български разузнавач е успял да „придобие“ формулата на един от малкото перилни препарати, които се произвеждат в България по времето на комунизма – верото. Та тази формула той я получава от западен технолог, който му я написва на... салфетка.

Какво да си мисли човек за икономиката на комунизма, след като се е налагало на разузнавачите да осигуряват „технологията“ за верото, но това е друга тема.

Дълги години след 1990 г. дейността на НТР беше обвита в тайна и за научно-техническото разузнаване, което е закрито още през 1990 г. по времето на управлението на БКП/БСП начело с Луканов, е свързвано преди всичко с дейността на т. нар. неяви фирми на ТНР, чрез които са осъществявани специални валутни операции и изнасяне на държавни капитали.

В края на миналата година Комисията по досиетата издаде документалния сборник **„Държавна сигурност и научно-техническото разузнаване“**, с който повдигна завесата около дейността на НТР и който днес представям в [електронната библиотека](#)

на
desebg.com

.

Като се изключат някои мемоари на бивши служители на ПГУ и една специална глава за НТР в документалната ми книга [„Империята на задграничните фирми”](#) ([виж повече за НТР – тук](#)

) и разбира се, многобройните публикации в пресата през 90-те години, сборникът на Комисията по досиетата за първи път изследва по-подробно тази специфична разузнавателна структура в Първо главно управление на ДС.

По тази причина документалният сборник е изключително интересно и полезно четиво, особено за онези, които се интересуват от темата.

Сборникът е дело на експерти от отдела за проучване и популяризиране на архивите на ДС в Комисията по досиетата и излиза под №13 на документалната поредица „Из архивите на ДС”. В него са публикувани фототипно общо 96 документи в периода 1959-1974 г. В разширеното електронно издание на сборника документите са значително повече – общо 359, обхващащи периода 1959-1987 г.

Съставителите от Комисията по досиетата са структурирали много удобно сборника, като са обособили публикуването в него архивни документи в отделни части:

- Основни документи, регламентиращи дейността на НТР;
- Документи, отчитащи дейността на НТР;
- Сътрудничество с други разузнавания (комунистически, бел. ред.).

По този начин читателят лесно се запознава със структурното развитие на НТР и основните партийни, министерски и други документи, определящи задачите му.

На второ място е предложен значителен по обем документи, илюстриращи разнообразните сфери, по които научно-техническото разузнаване е работило.

На трето място е отделено внимание на документите, които дават представа за интензивно сътрудничество с други комунистически разузнавания като източно

Написано от Христо Христов
Неделя, 29 Юни 2014 09:28

германското, полското, чехословашкото, унгарското, кубинското, но най-вече с КГБ.

Във въведението съставителите от Комисията по досиетата подчертават, че с този документален сборник за първи път се създава възможност за по-широк достъп до това документално наследство, което е било ограничено в предишните две десетилетия.

И има защо, когато човек вижда как в края на комунистическия режим НТР е привлечено от [възможностите на офшорните зони](#) по света, за да прикрива сделките на неявните си фирми или след приемането на Указ 56 за стопанската дейност през 1989 г. е [изкушено да си направи собствена банка](#)

.

„Държавна сигурност и научно-техническото разузнаване”, Комисия по досиетата, документален сборник, 2013 г., 500 страници.